

A METAFORAMEGÉRTÉS KÉRDÉSEI

Balázs Patrícia

Nyelvtudományi Doktori Iskola II. évfolyam

A nem szó szerinti jelentések megértésének modellezésében, különösen a metaforamegértésről szóló vitában az elmúlt évek során két kognitív elmélet kapott nagy szerepet: a kognitív metaforaelmélet (Lakoff-Johnson 1980) és a relevanciaelmélet (Sperber-Wilson 1986/95). Az integrálásukra való törekvések (Tendhal-Gibbs 2008, Wilson 2011) azonban sorra meghagyják az eredeti oppozíciót (vagyis a relevanciaelméletet következtetéses, míg a kognitív metaforaelméletet asszociatív jellegűnek tekintették). Ezek bemutatása után az elméletek legérdekesebb kérdésfelvetésére térek ki, arra, hogy a kezdeti megértés során felmerülő jelentéseket hogyan lehet jellemezni, valamint, hogy milyen mentális műveletek szükségesek megértésükhöz. Előadásomban egyrészt az asszociáció és a következtetés szerepét vizsgálom a megértés kezdeti szakaszán, egy tágabb értelmezési keretet használva a kognitív pszichológia területéről (Anderson-Bower 1973, in. Pléh 1992). Másrészt bemutatom, hogy elméleti (Sperber-Wilson 1995, 2004, Carston-Wilson 2006, Lakoff-Johnson 1980, Kövecses 2002) és kísérleti bizonyítékok (Giora 2002, 2008) egyaránt arra mutatnak, hogy a megértés kezdeti szakaszán felbukkanó jelentések automatikusan, gyorsan, közvetlenül hívódnak elő.

Szakirodalom

Carston, R. – Wilson 2006. Metaphor, relevance and the emergent property issue. *Mind and Language* 21.(3), 404-433.

Giora, R. 2002. Literal vs. figurative language: Different or equal? *Journal of Pragmatics*, 34, 487-506.

Giora, Rachel 2008. Is Metaphor Unique? In: R. Gibbs: *The Cambridge Handbook of Metaphor and Thought*. New York, Cambridge University Press.

Lakoff, G- Johnson, M. 1980. *Metaphors we live by*. Chicago, University of Chicago Press.

Pléh Csaba 1992. Az asszociáció reneszánsza a kognitív pszichológiában: Az asszociacionizmus ciklikus sorsa a pszichológiában, *Janus*. 9. 2. 12-22.

Sperber, Dan – Wilson, Deirdre 1995. *Relevance: communication and cognition*. Oxford, Blackwell. Second edition.

Sperber, Dan– Wilson., Deirdre 2004. Relevance Theory, in G. Ward et L. Horn (eds.), *Handbook of Pragmatics*. Blackwell.

Tendahl, M. – Gibbs, R. W. 2008. Complementary perspectives on metaphor: Cognitive linguistics and relevance theory In: *Journal of Pragmatics* 40 (2008) 1823-1864.

Wilson, D. 2011. Parallels and differences in the treatment of metaphor in relevance theory and cognitive linguistics , In: *Intercultural pragmatics* 8-2, 177-196.